22/03/2024

Αρχιμανδρίτης Διονύσιος Χατζηαντωνίου: Ελευθερία ή Θάνατος;

Αυτοκέφαλες Εκκλησίες / Εκκλησία της Ελλάδος

Ο Αρχιμανδρίτης Διονύσιος Χατζηαντωνίου, Γραμματεύς παρά τω Αρχιγραμματεί της Ιεράς Συνόδου και Γραμματεύς της Συνοδικής Επιτροπής επί του Τύπου, των Δημοσίων Σχέσεων και της Διαφωτίσεως, ήταν ο ομιλητής στην καθιερωμένη ετήσια εκδήλωση για την Εθνική Εορτή της 25ης Μαρτίου, η οποία πραγματοποιήθηκε την Παρασκευή, 22 Μαρτίου, στην Αίθουσα του Μεγάλου Συνοδικού στην Ιερά Σύνοδο.

Ο π. Διονύσιος εκφώνησε τον Πανηγυρικό λόγο με θέμα: “Ελευθερία ή Θάνατος;”. Ο ομιλητής **αναφέρθηκε στο γεγονός του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου, κατά το οποίο ο Θεός ζήτησε από την Παρθένο Μαρία την ελεύθερη συγκατάθεσή Της και τη συνεργασία Της στο σχέδιο της Θείας Οικονομίας για την Ενανθρώπηση του Κυρίου και την απελευθέρωση του ανθρωπίνου Γένους από τα δεσμά του θανάτου.**

Επίσης τόνισε ιδιαίτερα ότι οι Αγωνιστές του 1821 ζητούσαν τη σκέπη και την προστασία της Υπερμάχου Στρατηγού στον Αγώνα τους για την απελευθέρωση από τα δεσμά της μακραίωνης σκλαβιάς.

“Η Υπέρμαχος Στρατηγός δεν έπαυσε να προστατεύει την Επανάσταση! Πριν συμπληρωθούν δύο χρόνια από την έναρξή της βρέθηκε η εικόνα του Ευαγγελισμού της στην Τήνο. Ο Κωνσταντίνος Οικονόμου ο εξ Οικονόμων, γράφει: «Τότε δε, κατ’ αρχήν του Αγώνος, η εικών του Ευαγγελισμού επιφανείσα, πολλάς τοις αγωνιζομένοις επώμβισεν ελπίδας χρηστάς, οίον βεβαίαν την επιτυχίαν του Αγώνος». Τότε, πολλοί αγωνιστές έφταναν στην Τήνο για να προσκυνήσουν, όπως ο Κανάρης, ο Μιαούλης, ο Καραϊσκάκης, ο Άνθιμος Γαζής και ο Κολοκοτρώνης και λάμβαναν δύναμη από αυτήν να συνεχίσουν! Έτσι, με την εύρεση της Εικόνας του Ευαγγελισμού της, και η Παναγιά μας υπέγραψε την λευτεριά της Ελλάδος και δεν πήρε πίσω την υπογραφή της!” ανέφερε σε σημείο της ομιλίας του.

Αναλυτικά ο Πανηγυρικός λόγος για τον Ευαγγελισμό της Θεοτόκου και την Εθνική Εορτή της 25ης Μαρτίου 1821 στην Ιερά Σύνοδο της Εκκλησίας της Ελλάδος την 22α Μαρτίου 2024:

Θεοφιλέστατε,

Πανοσιολογιώτατε Άγιε Αρχιγραμματεύ,

Σεβαστοί Πατέρες,

Αξιότιμε κ. Διευθυντά,

Αγαπητοί συνάδελφοι,

Ο Ευαγγελισμός της Υπεραγίας Θεοτόκου που θα εορτάσουμε σε λίγες ημέρες, είναι η «μία τῶν δεσποτικῶν πρώτη τε καὶ πάνσεπτος ἑορτή», είναι η «απαρχή της ημών σωτηρίας». Συνάμα για το Γένος των Ελλήνων η εορτή του Ευαγγελισμού του έτους 1821 σήμανε την απαρχή της απελευθέρωσής του από τον μακραίωνο τουρκικό ζυγό.

Ελευθερία ή θάνατος, ήταν το σύνθημα των αγωνιστών˙ σύνθημα που δήλωνε την αποφασιστικότητά τους για τον αγώνα ενάντια στην τυραννία και την καταπίεση. Ένα σύνθημα το οποίο είναι πολύ παλαιότερο, αφού χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά πριν 1900 χρόνια από τον Έλληνα μονομάχο Σπάρτακο κατά την επανάσταση των δούλων που ηγήθηκε ο ίδιος.

Όμως αυτή η φράση, αν και όχι αυτούσια, είναι όχι μόνο πολύ παλαιότερη, αλλά «συνηλικιώτης» της ανθρωπότητας, αφού εμμέσως πλην σαφώς, αυτό το δίλημμα έθεσε ο Θεός στον άνθρωπο, τον οποίο προίκισε μεταξύ άλλων χαρισμάτων με το μέγιστο δώρο της Ελευθερίας: Ή θα επιλέξεις να διατηρήσεις την ελευθερία σου

εργαζόμενος και φυλάσσοντας την εντολή μου (Γεν. 2,15) αποκτώντας αθανασία ζωής και απόλαυση των αιώνιων αγαθών, ή θα επιλέξεις να πεθάνεις, πρώτα πνευματικά και κατόπιν και σωματικά, αν αποφασίσεις να την αγνοήσεις (Γεν. 2,17).

Όσο και αν κατακρίνεται από κάποιους το γεγονός ότι του έδωσε να τηρεί μία εντολή, εντούτοις αυτό είναι η μεγαλύτερη απόδειξη της ελευθερίας του ανθρώπου, γιατί, αν δεν υπήρχε η εντολή, δηλαδή η δυνατότητα επιλογής, τότε ο άνθρωπος απλά: δεν θα ήταν ελεύθερος!

Τελικά ο άνθρωπος, κάνοντας κακή χρήση της ελευθερίας του και μη θέλοντας να μετανοήσει για την αμαρτία του, έφυγε από τον παράδεισο και την ζωοποιό χάρι του Θεού. Όμως Εκείνος, δίδοντάς του και την ελπίδα της σωτηρίας του από τα δεινά της ζωής μακριά Του, εξαγγέλει το λεγόμενο Πρωτευαγγέλιο, όταν υπόσχεται στον όφι – διάβολο ότι στο μέλλον θα του συντρίψει την δύναμη κάποιος που θα γεννηθεί από μια απόγονο της Εύας (Γεν. 3, 14-15). Αναφέρεται έμμεσα λοιπόν, ο ίδιος ο Δημιουργός, ο άσαρκος Θεός – Λόγος, στο πρόσωπο της γυναίκας εκείνης, η οποία στο μέλλον επρόκειτο να του δώσει την δυνατότητα να γίνει άνθρωπος, και να απελευθερώσει το πλάσμα του από την τυραννία του θανάτου.

Μετά την φυγή του ανθρώπου από τον Παράδεισο, το δίλημμα σε αυτόν ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ Ή ΘΑΝΑΤΟΣ έπαψε να τίθεται, αφού ελεύθερα επέλεξε τον θάνατο, στον οποίο εκουσίως υποδουλώθηκε. Έκτοτε λοιπόν οι Πρωτόπλαστοι και ολόκληρη η ανθρωπότητα περίμεναν την εκπλήρωση της προφητείας˙ περίμεναν εναγωνίως αυτή τη γυναίκα, η οποία, εκούσια ελεύθερη από πάθη και εκούσια αφιερωμένη στον Θεό, εκούσια θα αποδεχόταν να συνεργασθεί μαζί Του, για να του δώσει την ανθρώπινη φύση, να τους ελευθερώσει από τα δεσμά του θανάτου, ΚΑΙ να επαναφέρει την δυνατότητα επιλογής, το ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ Ή ΘΑΝΑΤΟΣ! Όπως χαρακτηριστικά ψάλλουμε κατά την εορτή της Γεννήσεως της Θεοτόκου, «Αδάμ και Εύα εκ της φθοράς του θανάτου ηλευθερώθησαν Άχραντε εν τη αγία Γεννήσει σου.... διά σοῦ ἡμεῖς ἐθεώθημεν, καὶ τοῦ θανάτου ἐλυτρώθημεν... καὶ εὑρήκαμεν ἀνάκλησιν τῆς εἰς Ἅδου καταπτώσεως».

Για να γίνει όμως Μητέρα του Θεού, τής ζητήθηκε η ελεύθερη συγκατάθεσή της στο σχέδιο της Θείας Οικονομίας, γιατί ο Θεός μπορεί να κάνει τα πάντα εκτός από ένα: δεν μπορεί, γιατί δεν θέλει να παραβιάσει την ελευθερία, που ο ίδιος έδωσε στον άνθρωπο.

Σύμφωνα με τον Άγιο Ειρηναίο Λυώνος, ο ερχομός του Χριστού σε αυτόν τον κόσμο έγινε μόνο με την συνεργασία της Μαρίας στο σχέδιο της θείας οικονομίας. Κατά τον όσιο Ησύχιο, «εθελοντί», υποδέχθηκε μέσα της τον Θεό Λόγο, ενώ και κατά τον όσιο Ρωμανό τον Μελωδό, Εκείνος «τῆς μητρὸς γνώμῃ, υἱὸς ἐγένετο» αυτής.

Είναι λοιπόν απολύτως ελεύθερη η συγκατάθεσή της στο μέγα αυτό μυστήριο της σάρκωσης του Λόγου, γεγονός που την κάνει να αισθάνεται, όχι δούλη, αλλά συνεργάτιδα του Κυρίου στην θέλησή Του να σώσει δι' αυτής το ανθρώπινο γένος από τα δεσμά του θανάτου.

Γράφει χαρακτηριστικά ο Άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός: «Μετά την συγκατάθεση της Αγίας Παρθένου, Πνεύμα Άγιον επήλθεν επ' αυτήν καθαρίζοντάς την και παρέχοντάς της δεκτική και γεννητική συνάμα δύναμη της θεότητας του Λόγου. Εκείνη έδωσε την δυνατότητα στον πλάστη να πλαστεί, Εκείνη έδωσε στον Υιό του Θεού και Θεό την δυνατότητα να σαρκωθεί από τις αγνές και αμόλυντες σάρκες της και τα αίματα».

Γράφει και ο όσιος Νικόλαος ο Καβάσιλας: «Η σάρκωση του Λόγου δεν ήταν μόνο έργο του Πατρός, του Υιού και του Αγίου Πνεύματος ..... αλλά και έργο της θέλησης και της πίστης της Παρθένου! Χωρίς τα τρία Θεία Πρόσωπα το σχέδιο αυτό δεν θα μπορούσε να τεθεί σε κίνηση˙ αλλά και με ανάλογο τρόπο, το σχέδιο αυτό δεν θα μπορούσε να φέρει αποτέλεσμα χωρίς τη συναίνεση και την πίστη της πανάγνου Παρθένου. ..... Ακριβώς όπως ο Ίδιος συνελήφθη με τη δική Του ελεύθερη επιλογή, με τον ίδιο τρόπο και αυτή έγινε μητέρα Του εθελούσια και με την ελεύθερη συναίνεσή της».

Μαζί με το κοσμοσωτήριο γεγονός της ενανθρώπησης του Θεού Λόγου, την «απαρχήν της ημών σωτηρίας», όπως την αποκαλεί ο όσιος Νεόφυτος ο Έγκλειστος, εορτάζουμε εορτάζουμε την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης, την απαρχή της απελευθέρωσης της πατρίδας μας από την σκλαβιά, κατά την διάρκεια της οποίας, το βαριά δοκιμαζόμενο Γένος μας, παρά τις αντιξοότητες, δεν έχασε το κουράγιο του, γιατί είχε την ελπίδα της παύσης της εθνικής καταπτώσεως σε Εκείνη που ολόκληρο το ανθρώπινο Γένος βρήκε την «ἀνάκλησιν τῆς εἰς Ἅδου καταπτώσεως».
Ο ιεροκήρυκας Ηλίας Μηνιάτης προσευχόταν στην Παναγία να απαλλάξει το γένος από τα δεσμά της δυσβάστακτης σκλαβιάς λέγοντας: «Έως πότε Πανακήρατε Κόρη, το τρισάθλιον γένος των Ελλήνων έχει να ευρίσκεται εις τα δεσμά μιας ανυπόφερτου δουλείας; Εύσπλαχνε Μαριάμ, παρακαλούμε σε... χάρισέ του την προτέραν τιμήν».

Ο Νικηφόρος Θεοτόκης, έτσι ικέτευε την Παναγία να ακούσει τις προσευχές των Ελλήνων και να μεσολαβήσει στον Θεό για την ελευθερία της Ελλάδας. «Κόρη

Παντάνασσα, πανύμνητε και πανακήρατε μήτηρ Θεού, ... Επάκουσον την δέησίν μας. ..... Δείξον τα μητρικά σπλάχνα σου προς τον φιλάνθρωπον και ελεήμονα Κύριον και δυσώπησον αυτόν, να συγχωρήσει τες αμαρτίες μας, να ελεήσει την ψυχήν μας, να κυβερνήσει την ζωή μας, να ευσπλαχνισθεί το ορθόδοξον γένος μας».

Ώσπου τελικά οι προσευχές εισακούσθησαν και ήρθε η πολυπόθητη ώρα της Εθνικής Παλιγγενεσίας! Ελευθερία ή θάνατος; το σύνθημα των αγωνιζόμενων Ελλήνων.

Κατά τον Φώτη Κόντογλου, «η ελληνική Επανάσταση είναι η πιο πνευματική επανάσταση που έγινε στον κόσμο! Είναι αγιασμένη! .... Η σκλαβιά που έσπρωξε τους Έλληνες να ξεσηκωθούν καταπάνω στον Τούρκο, δεν ήταν μονάχα η στέρηση και η κακοπάθηση του κόσμου, αλλά, πάνω από όλα, το ότι ο τύραννος ήθελε να χαλάσει την πίστη τους για να γίνουν μωχαμετάνοι. Για τούτο, πίστη και πατρίδα είχαν γίνει ένα και το ίδιο πράγμα, και η λευτεριά που ποθούσαν δεν ήταν μονάχα η λευτεριά που ποθούν όλοι οι επαναστάτες, αλλά η λευτεριά να φυλάξουν την αγιασμένη πίστη τους, που με αυτήν ελπίζανε να σώσουν την ψυχή τους. .....

Εκείνες οι απλές ψυχές, που ζούσαν στα βουνά και στα ρημοτόπια, ήταν διδαγμένες από τους πατεράδες τους στην πίστη του Χριστού, και γνωρίζανε, παρόλο που ήταν αγράμματες, κάποια από τα λόγια του, όπως είναι τούτα: ‘’Τι θα ωφελήσει άραγε τον άνθρωπο, αν κερδίσει τον κόσμο όλο και ζημειωθεί την ψυχή του;». Ή: «Τι θα δώσει άνθρωπος για πληρωμή της ψυχής του;» , «Η ψυχή είναι πιο πολύτιμη από τη θροφή, όπως το κορμί από το φόρεμα!’’.

«Η ελευθερία, που για αυτή θυσιάζονταν», συνεχίζει ο Κόντογλου, «δεν ήταν κάποια ακαθόριστη θεότητα, αλλά ήταν ο ίδιος ο Χριστός, που για αυτόν είπε ο Απόστολος Παύλος: ‘’Όπου το Πνεύμα του Κυρίου, εκεί είναι και η ελευθερία’’. Και αλλού λέγει: ‘’Σταθείτε στερεά στην ελευθερία που σας χάρισε ο Χριστός! Σταθείτε και μην πέσετε πάλι στο ζυγό της δουλείας. Γιατί για την ελευθερία σας κάλεσε. Αλλά την ελευθερία, μην την παίρνετε μονάχα σαν αφορμή για τη σάρκα σας’’».

Από τον Οκτώβριο του 1820 η Φιλική Εταιρεία είχε ορίσει ότι η εξέγερση στην Πελοπόννησο, στη Ρούμελη και σε άλλα μέρη του Ελληνισμού θα αρχίσει την ημέρα του Ευαγγελισμού, για να συνδεθεί η Παναγία με την Ελευθερία του Γένους. Μάς το λέει και ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης: Από το 1820 γνωρίζαμε ότι στις 25 του Μάρτη θα γίνει ο ξεσηκωμός.

Λίγες μέρες μετά την έναρξη του Αγώνα, την Κυριακή των Βαΐων στις 3 του Απρίλη, όταν όλα έμοιαζαν χαμένα, ο Γέρος του Μωριά προσέφυγε στην Παναγία, ζητώντας βοήθεια. Η Παναγιά τον άκουσε. Και η φλόγα της επανάστασης

ξαναφούντωσε στις ψυχές των Ελλήνων. Νά πώς περιγράφει ο ίδιος στα απομνημονεύματά του το θαύμα που βίωσε.

«Ήταν μιά εκκλησία εις τον δρόμον, η Παναγία στο Χρυσοβίτσι, και το καθησιό μου ήτο όπου έκλαιγα την Ελλάς... Σίμωσα, έδεσα το άλογό μου σ' ένα δένδρο, μπήκα μέσα και γονάτισα. Παναγία μου! είπα από τα βάθη της καρδιάς μου και τα μάτια μου δάκρυσαν. Παναγία μου˙ βοήθησε και τούτη τη φορά τους Έλληνες να ψυχωθούν!

Έκανα το Σταυρό μου, ασπάσθηκα την εικόνα της, βγήκα από το εκκλησάκι, πήδηξα στο... άλογό μου και έφυγα.

Σε λίγο μπροστά μου ξεπετάγονταν οχτώ αρματωμένοι, ο εξάδελφός μου ο Αντώνης Κολοκοτρώνης και επτά ανήψια του.

– Κανείς δεν είναι στην Πιάνα, μου είπε ο Αντώνης. Ούτε στην Αλωνίσταινα. Είναι φευγάτοι. –

Ας μη είναι κανείς! αποκρίθηκα. Ο τόπος σε λίγο θα γιομίση παλικάρια!... Ο Θεός υπέγραψε την λευτεριά της Ελλάδος και δεν θα πάρει πίσω την υπογραφή του».

Η Υπέρμαχος Στρατηγός δεν έπαυσε να προστατεύει την Επανάσταση! Πριν συμπληρωθούν δύο χρόνια από την έναρξή της βρέθηκε η εικόνα του Ευαγγελισμού της στην Τήνο. Ο Κωνσταντίνος Οικονόμου ο εξ Οικονόμων, γράφει: «Τότε δε, κατ' αρχήν του Αγώνος, η εικών του Ευαγγελισμού επιφανείσα, πολλάς τοις αγωνιζομένοις επώμβισεν ελπίδας χρηστάς, οίον βεβαίαν την επιτυχίαν του Αγώνος». Τότε, πολλοί αγωνιστές έφταναν στην Τήνο για να προσκυνήσουν, όπως ο Κανάρης, ο Μιαούλης, ο Καραϊσκάκης, ο Άνθιμος Γαζής και ο Κολοκοτρώνης και λάμβαναν δύναμη από αυτήν να συνεχίσουν! Έτσι, με την εύρεση της Εικόνας του Ευαγγελισμού της, και η Παναγιά μας υπέγραψε την λευτεριά της Ελλάδος και δεν πήρε πίσω την υπογραφή της!

«Μνήσθητι οὖν ἡμῶν, παναγία Παρθένε, καὶ μετὰ τὸ γεννῆσαι παρθένος μείνασα, καὶ ἀντίδος ἡμῖν ἀντὶ τῶν μικρῶν τούτων λογίων, μεγάλας τὰς δωρεὰς ἀπὸ τοῦ πλούτου τῶν χαρισμάτων σου, κεχαριτωμένη....

Πρέσβευε, Κυρία, καὶ δέσποινα, βασίλισσά τε καὶ Μήτηρ Θεοῦ, ὑπὲρ ἡμῶν· ὅτι ἐξ ἡμῶν σύ τε καὶ ὁ ἐκ σοῦ τεχθεὶς σαρκοφόρος Θεὸς ἡμῶν·

ᾧ πρέπει ἡ δόξα καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια, πᾶσά τε τιμὴ καὶ προσκύνησις καὶ εὐχαριστία, σὺν τῷ ἀνάρχῳ αὐτοῦ Πατρὶ, καὶ τῷ ἁγίῳ, καὶ ἀγαθῷ, καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ἀμήν».